

Informatiebrief aan de Raad

006

Zaaknummer: Z/18/024693/
Documentnummer: 333134
Datum: 24 januari 2023
Onderwerp: Routekaart Buurtgerichte Uitvoeringsplannen Warmtetransitie
Bijlage(n): Bijlage 1. Routekaart buurtgerichte uitvoeringsplannen Wassenaar, verkorte versie
Bijlage 2. Routekaart buurtgerichte uitvoeringsplannen Wassenaar, totaal

Geachte raad,

Met deze brief willen wij u een update geven over de warmtetransitie in Wassenaar. In 2021 heeft de gemeente de eerste transitievisie warmte opgesteld. Deze visie is door de raad in november 2021 vastgesteld. Op 31 mei 2022 heeft u een informatiebrief ontvangen over de Werkwijze Buurtgerichte Uitvoeringsplannen Warmtetransitie. Aan de hand hiervan is in een eerste stap een routekaart voor het vervolg opgesteld. Met deze brief informeren wij u over de routekaart en het vervolg.

Voordat we dat doen, willen wij opnieuw onze complimenten uitspreken voor de inwoners van Wassenaar. Dankzij de inspanning van velen van hen hebben wij al flink wat CO₂ bespaard. We denken daarbij bijvoorbeeld aan de genomen maatregelen voor het isoleren van woningen en het besparen van energie, de gelegde zonnepanelen en de aangesloten warmtepompen. We zien deze inspanningen terug in onder meer het aantal groenere labels en de CO₂-uitstoot van het dorp, die al een aantal jaren aan het dalen is.

In 2050 wil Nederland geen aardgas meer gebruiken bij het verwarmen van woningen en andere gebouwen. Verbranding van aardgas zorgt namelijk voor veel CO₂-uitstoot, en draagt daarmee bij aan klimaatverandering. Op dit moment worden veruit de meeste huizen en kantoren verwarmd met aardgas. Dit betekent dat de warmtetransitie, de overstap van het verwarmen met fossiele brandstoffen (aardgas) op duurzame warmtebronnen, voor vrijwel iedereen gevolgen zal hebben. Hoewel 2050 nog ver weg lijkt, is de gemeente nu al aan de slag om dat doel te kunnen halen.

De eerste grote stap hierin was het opstellen van een eerste transitievisie warmte: een opdracht van het Rijk aan alle gemeenten die eind 2021 klaar moest zijn. Deze is door de raad in november 2021 vastgesteld. De transitievisie warmte geeft een eerste beeld van de mogelijke route(s) naar een duurzaam verwarmd Wassenaar. Ook staat er in de visie welke duurzame warmtebronnen per buurt in Wassenaar de voorkeur hebben. Bovendien geeft de visie aan of er buurten zijn waar maatregelen vóór 2030 genomen kunnen worden, dus welk handelingsperspectief de inwoners zelf hebben.

Daarna is er een routekaart opgesteld. Door Wassenaar verder in kaart te brengen aan de hand van actiebereidheid van inwoners is er een routekaart opgesteld waar als eerste gestart zal worden met het opstellen van een uitvoeringsplan. In deze brief informeren wij u over het vervolg en de te nemen stappen.

Achtergrond

Nederland heeft zich verbonden aan het internationale Klimaatakkoord van Parijs. Daarin is besloten dat we de opwarming van de aarde willen tegenhouden door de reductie van broeikasgassen. Nederland heeft aan de hand hiervan een landelijk Klimaatakkoord gesloten. Nederland wil in 2050 CO₂-neutraal zijn. Eén van de sectoren die de CO₂-uitstoot moet verminderen is wat we noemen de gebouwde omgeving; de woningen en andere gebouwen. In het Klimaatakkoord is afgesproken dat de gemeente regisseur is van de warmtetransitie voor de gebouwde omgeving. De doelstelling van de gemeente Wassenaar is, in navolging van de landelijke doelstelling, om in 2050 de gebouwde omgeving CO₂-neutraal van warmte te voorzien. Elke gemeente moest een transitievisie warmte maken waarin per buurt de plannen staan om over te stappen op duurzame warmte voor de woningen en gebouwen. Elke vijf jaar krijgt deze visie een nieuwe versie. Daarin komen de laatste inzichten en stand van zaken, bijvoorbeeld wat betreft overheidsbeleid en technische ontwikkelingen.

Transitievisie warmte en nu de uitwerking daarvan

De transitievisie warmte is opgesteld aan de hand van een technisch-economische analyse van de situatie in Wassenaar en een participatietraject met inwoners. Meer dan 500 inwoners hebben via verschillende participatieactiviteiten meegedacht over de warmtetransitie. Die geeft een route weer tot aan 2050 en de concrete kansen die er zijn tot aan 2030. In de vastgestelde transitievisie warmte staat dat de gemeente Wassenaar de ambitie heeft om in 2030:

1. De CO₂-uitstoot te verminderen door reductie van het energieverbruik door isolatie. Daarmee hebben we de ambitie om het gemiddelde energieverbruik per gebouw/woning in 2030 met 15% te reduceren. Dit sluit aan bij de doelstelling van de Regionale Energie Strategie (RES) om in 2050 30% energiereductie op de gebouwde omgeving te halen. De gemeente zal hiervoor buurtplannen opstellen samen met bewoners hoe het totaal van de gebouwde omgeving dit doel kan halen. De realisatiegraad zal afhangen van externe factoren zoals de markt, Rijksregelingen, wet- en regelgeving. De gemeente gaat actief op zoek naar knelpunten die de haalbaarheid van het doel of de snelheid ernaartoe belemmeren. De gemeente gaat dan deze belemmeringen bij het Rijk bespreken.

2. Per buurt een routekaart opgesteld te hebben inclusief doelstellingen en het bijbehorende tijdspad. Daar staat in hoe we die buurt duurzaam willen verwarmen, welke maatregelen we dan willen treffen, wanneer we hoeveel procent van de woningen aangepakt willen hebben bijvoorbeeld en hoeveel CO₂-reductie dat dan moet opleveren. We beginnen met een beperkt aantal buurten en breiden dat over de jaren uit.
De ervaring die we opdoen met wijken gebruiken we voor de volgende versies van de transitievisie warmte.
3. Per buurt minimaal een buurtuitvoeringsplan opgesteld te hebben waarin beschreven staat welke maatregelen gebouweigenaren kunnen nemen in die buurt
4. Voor 80% van de buurten een duidelijk warmtealternatief bekend te hebben voor 2030. Bij de update van de TVW (2026) is voor 30% van de buurten het warmtealternatief bekend. Daarom beginnen we direct met een zoektocht naar geschikt lokale warmtebronnen.

Gebouweigenaren zelf aan de slag

Gebouweigenaren en inwoners kunnen nu al aan de slag met het verduurzamen van hun woning, ook als zij volgens de routekaart pas in een latere fase aan de beurt komen om geheel CO₂-neutraal te worden. Tot aan 2030 zal gewerkt worden aan stap 1 isolatie en stap 2 inzet van hybride warmtepompen. Meer informatie over het handelingsperspectief per buurt en de laatste stand van zaken staat op de gemeentelijke website met een online tool: [Duurzame warmte voor Wassenaar | Wassenaar](#)

Zie bijvoorbeeld:

In de transitievisie warmte zijn vier vervolgprojecten gedefinieerd. Hieronder gaan we in op het eerste project vanuit de transitievisie warmte: Opstellen Buurtgerichte Routekaarten.

Voordat we gaan starten met het opstellen van het uitvoeringsplan hebben we eerst een routekaart gemaakt. De concrete kansen die zijn omschreven in de transitievisie warmte werken we verder uit in een zogenaamd uitvoeringsplan. In dat plan staan de doelen omschreven, en de werkwijze hoe we deze kansen daadwerkelijk gaan realiseren. Dit doen en kunnen we als gemeente niet alleen. Daarom werken we als gemeente samen met alle betrokken stakeholders bij het maken van de routekaart.

Routekaart

De Routekaart is door de gemeente Wassenaar opgezet met een tweeledig doel. Enerzijds om per buurt inzichtelijk te krijgen waar de meeste potentie tot CO₂-reductie zit in het kader van de 15% reductiedoelstelling voor de gehele gemeente. Anderzijds hoe de komende 3 jaar idealiter voortgeborduurd gaat worden op de inzichten van alle buurten. De inzichten zijn niet alleen vanuit technisch perspectief (soort/type/staat van bebouwde omgeving, energielabels, potentie energiebesparing etc.) ontstaan maar juist, en vooral ook, vanuit bewonersperspectief. De energietransitie is namelijk veel meer een menselijke dan een technische transitie. Een alternatieve bron voor aardgas kiezen en daar bewoners nadrukkelijk bij betrekken c.q. hen een stem in de

uiteindelijke keuze geven, zal sneller een positief resultaat met dito draagvlak opleveren dan strikt van bovenaf technisch de transitie in te gaan. Daarbij komt dat tijd, geld en menskracht niet onbeperkt beschikbaar zijn. Er zullen keuzes gemaakt moeten worden en het betrekken van de inwoners van Wassenaar bij die keuzes is tevens essentieel voor het creëren van draagvlak. Een aanpak per buurt voor de komende drie jaar, die voortkomt uit de gemaakte keuzes, maakt het voor alle inwoners inzichtelijk welke strategie en focus de gemeente heeft.

Data

De organisatie Buurkracht heeft de gemeente ondersteund bij het maken van de routekaart. Buurkracht maakt gebruik van de Slimme Wijken Tool, Alle Cijfers en sterke schouderdata voor zowel de technische als bewonersanalyse. Daarnaast zijn ter zake doende bronnen van de gemeente Wassenaar geraadpleegd. Denk aan respons op enquêtes per wijk en het aantal deelnemers aan een energyparty per wijk. Op basis van deze data is een eerste beeld van de 21 wijken ontstaan.

Input van experts en ervaringsdeskundigen

De gemeente Wassenaar en Buurkracht hebben drie workshops georganiseerd met betrokken ambtenaren en externe stakeholders. Tijdens deze workshops konden de betrokkenen input en feedback leveren op het stapsgewijze ontstane beeld van de 21 wijken van Wassenaar dat aan de hand van de workshops en de verwerkte data ontstond.

Klankbordgroepen

De gemeente Wassenaar heeft na iedere workshop een klankbordgroep georganiseerd, waar inwoners van Wassenaar feedback konden leveren op de routekaart.

Resultaten

De resultaten en de weg hiernaar toe zijn omschreven in Bijlage 1 en 2: Routekaart gemeente Wassenaar. Ter illustratie wordt hieronder één voorbeeld gegeven van buurt De Paauw. Per buurt is een beschrijving van de buurt gegeven onderverdeeld in typering, kansen, bedreigingen en ambitie 2030. In het figuur hieronder staat een voorbeeld van buurt De Paauw.

De Paauw in kaart

Typering

De Paauw telt 1320 inwoners en 555 woningen. Deze wijk bestaat voor 72% uit koopwoningen, 17% particuliere huur en 7% woningen van een huurcorporatie. De wijk heeft een zeer hoge besparingspotentie, wat samenhangt met de bouwperiode (ruim 80% van de huizen is rond 1945 gebouwd). Qua woningvoorraad met name 2 onder 1 kap-woningen. Van de 555 woningen heeft 37% een definitief energielabel. 15% van de huishoudens heeft een relatief gunstig energielabel. 85% heeft een relatief ongunstig energielabel (D of lager). Van deze laatste groep heeft 65% van de huishoudens een zeer ongunstig energielabel G of F. In deze wijk zitten veel initiatieven en er is naar verwachting een hoge actiebereidheid onder de bewoners om te gaan verduurzamen.

Kansen

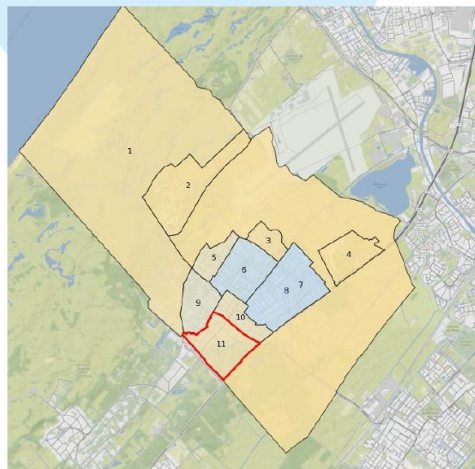
De bewoners zijn zeer bereid om in actie te komen en er is een hechte en actieve buurtvereniging. Daarnaast heeft deze wijk veel vergelijkbare woningen en zijn de bewoners naar verwachting bereid om te investeren in verduurzamen.

Bedreigingen

Een deel van de bewoners is individualistisch ingesteld.

Ambitie 2030

Deze wijk heeft veel woningen heeft veel vooroorlogse woningen met ongunstige energielabels. Deze wijk heeft een hoge potentie in energiebesparing en CO2 reductie. Deze wijk kan gemiddeld meer bijdragen aan de CO2 besparing.

Vervolgens is er per buurt een aanpak en inzet beschreven voor de komende jaren. Hierbij zijn de activiteiten, rol van de gemeente en inwoners beschreven.

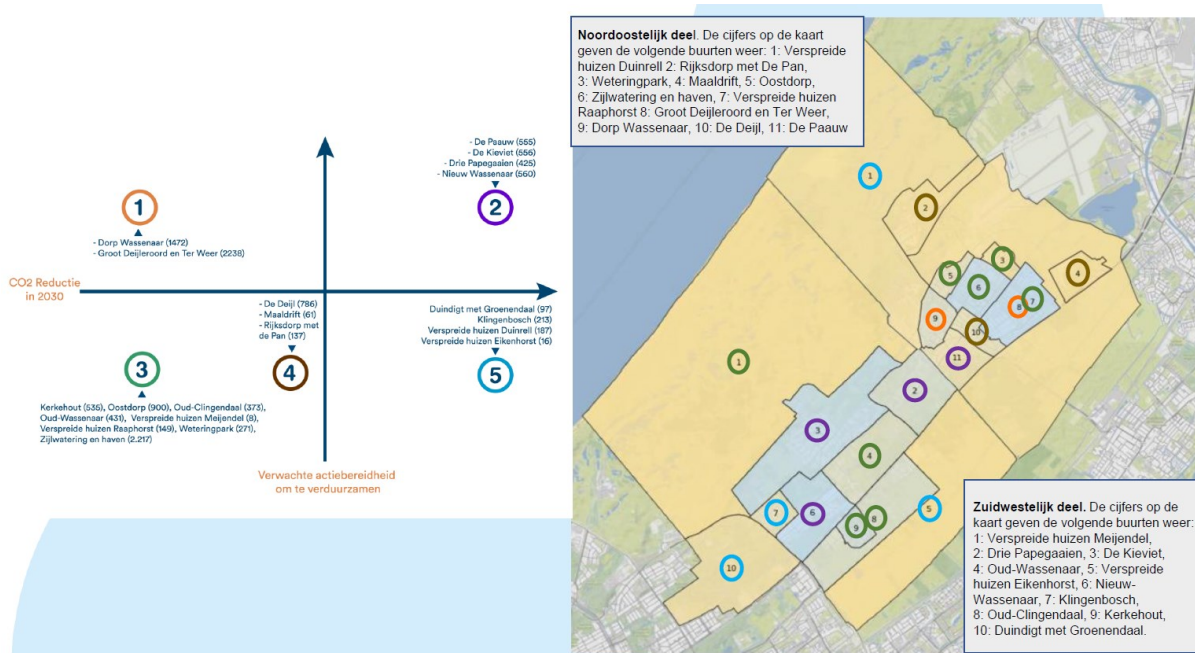
De Paauw in kaart

Aanpak & Inzet

Er is in deze wijk veel gaande op het gebied van de energietransitie. In de Paauw gaat de gemeente in 2023 in gesprek met de zeer actieve buurtvereniging de Paauw. Deze vereniging is in staat om het draagvlak in de wijk te vergroten en bewoners te stimuleren op het gebied van verduurzamen. Het is zaak om eerst in kaart te brengen wat deze vereniging heeft gedaan en wat de effecten van deze spanningen zijn geweest. Bij deze vereniging informeert de gemeente wat zij willen doen in de buurt, welke doelstellingen ze eraan hangen en wat zij nodig hebben van de gemeente om het draagvlak in de wijk te vergroten.

Uit te voeren activiteiten	Rol gemeente	Rol inwoner	Uitvoeringsperiode
Inwoners informeren	<u>Reguleren</u> 1. Algemene informatie warmtetransitie 2. Handelingsperspectief werkt gemeente verder uit per buurt/woningtype	<u>Meeweten</u>	2023 Gemeente breed
Buurtteams actief ondersteunen met vervolgcacties	<u>Stimuleren</u> Handelingsperspectief blijven bieden.	<u>Meewerken</u> Steeds meer buurtbewoners nemen deel aan actie buurtteam.	2023/2024
Opstellen buurtuitvoeringsplannen	<u>Faciliteren</u> Volgens een gedefinieerd proces opgesteld door de gemeente gaat het buurtteam binnen de kaders van de TVW/routekaart in samenwerking met de gemeente een buurtuitvoeringsplan opstellen. Hierin staan onder andere: 1. Doelstellingen - CO2 besparing per periode - Te nemen maatregelen per gebouw 2. Hoe gaan we dit uitvoeren? 3. Hoe gaan we gebouw eigenaren activeren?	<u>Meebepalen</u> In samenwerking met de gemeente buurtuitvoeringsplan opstellen.	2023/2024
Uitvoeren buurtuitvoeringsplannen	Gemeente gaat alleen de voortgang monitoren. Uitvoering is verantwoordelijkheid van gebouw eigenaren.	Uitvoering is verantwoordelijkheid van gebouw eigenaren.	2025 –n.t.b.

Elke van de 21 buurten is via deze methode in kaart gebracht. Vervolgens is ook gekeken hoe de verwachte actiebereidheid en CO₂-reductie ten opzichte van alle buurten zijn. Alle 21 buurten zijn in onderstaand figuur verwerkt. Hieruit blijkt dat er vijf clusters te vormen zijn.

Conclusies en aanbevelingen:

De aanpak heeft vijf clusters opgeleverd van buurten die identiek zijn qua verwachte actiebereidheid om te verduurzamen in relatie tot de 15% CO₂ reductie doelstelling in 2030 voor Wassenaar. Waar al buurtteams actief zijn, zal het creëren van draagvlak en stimuleren van bewoners om (verder) te gaan verduurzamen eenvoudiger zijn als waar nog geen buurtteams actief zijn. Aanbeveling is om samen met de buurten met veel potentie en hoge actiebereidheid een plan van aanpak te ontwikkelen in de eerste helft van 2023 voor isolatie. Het proces wat deze buurten doorlopen is vervolgens op te schalen naar de overige buurten.

De gemeente zal de komende drie jaar handelingsperspectief blijven bieden aan de clusters waar de verwachte actiebereidheid hoger dan gemiddeld is (cluster I. en II.). Tegelijkertijd is het de wens van de gemeente om in de clusters III. en IV. de komende drie jaar pro- dan wel reactief bewoners te stimuleren een buurtteam op te starten in de zogenaamde 'minder actieve buurten' buurten (clusters III en IV). Gelet op de kleine omvang van elk van de vier buurten in cluster V is het wenselijk dat bewoners uit die buurten de verbinding zoeken met één van de bestaande buurtteams uit nabijgelegen clusters.

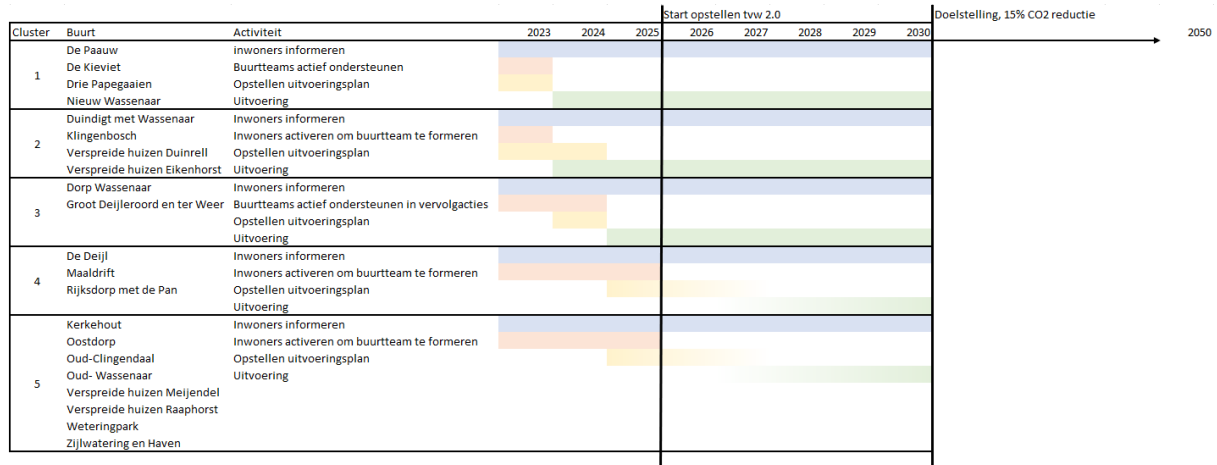
Voor ieder cluster is voor de komende drie jaar op hoofdlijnen een aanpak en inzet geformuleerd in een transparant overzicht waarin iedere inwoner kan zien wat de plannen voor zijn/haar buurt zijn de komende jaren. Het is zaak om bewoners ook op regelmatige basis te betrekken, en betrokken te houden, bij de voortgang en vorderingen om het draagvlak verder te stutten en uit te bouwen.

Vooralsnog is er voor een buurtgerichte aanpak gekozen en niet voor een doelgroep gerichte aanpak. Tijdens het ontwikkelen van de routekaart is er in Nederland op het gebied van energiearmoede het nodige gebeurd. Ook in Wassenaar is hier sprake van. Een separate aanpak is

ontwikkeld voor dit thema. Het verdient de aanbeveling daarbij rekening te houden met de routekaart en een en ander zo goed mogelijk te verweven.

Activiteiten opstellen buurtgerichte routekaarten

Alle 21 buurten uit de gemeente Wassenaar zijn gerangschikt op volgorde wanneer we verder met de buurten aan de slag gaan. Dit gaan we doen per buurtcluster. In onderstaande figuur is een planning op hoofdlijnen voor het vervolg weergegeven.

Communicatie

Communicatie met de inwoners en andere belangrijke stakeholders is heel belangrijk voor de warmtetransitie, net als participatie, omdat de warmtetransitie inwoners letterlijk achter hun voordeur raakt, al zal het verschillen wanneer dat zal zijn. Voor de hele transitie zetten wij daarom in op een duidelijke, eenvoudige, transparante toegankelijke communicatie naar alle stakeholders. Op hoofdlijnen gaat de communicatie over de warmtetransitie, en specifiek over dit traject via twee sporen:

1. Handelingsperspectief inwoners en bedrijven: wat kan ik doen?
2. Proces buurtuitvoeringsplannen

Het eerste spoor van het handelingsperspectief is afkomstig uit de transitievisie warmte. De buurten zijn ingedeeld in vijf buurtclusters (zie bijlage), en voor elk buurtcluster is een handelingsperspectief opgesteld. In de periode tot aan 2030 gaat het dan hoofdzakelijk over reductie van aardgasverbruik door isolatie, hybride warmtepompen en lagetemperatuurverwarming en eventueel energiezuinige technische installaties.

Het tweede spoor gaat over communicatie over het opstellen van de buurtuitvoeringsplannen. Communicatie moet ervoor zorgen dat er zoveel mogelijk stakeholders bij deze plannen worden betrokken en betrokken blijven. Inwoners moeten ons daarnaast weten te vinden wanneer zij hierover vragen en zorgen hebben.

Participatie en communicatie zijn cruciaal in de warmtetransitie. Bij het opstellen van de buurtuitvoeringsplannen vindt de gemeente het zeer belangrijk om de inwoners die ermee te maken hebben (stakeholders) te betrekken bij het traject. De meest belangrijke stakeholders zijn de woningeigenaren en inwoners. Zij zullen uiteindelijk de stap naar CO₂-neutraal moeten nemen. De gemeente is in eerste plaats regisseur, maar zal vooral ook een faciliterende rol innemen. Daarnaast zal de warmtetransitie ook grotendeels afhangen van wet- en regelgeving van het Rijk en marktomstandigheden. De gemeente zal zo goed als mogelijk rekening houden met alle aspecten om samen met de gebouweigenaren te komen tot het uiteindelijke doel, CO₂-neutraliteit in 2050.

Met vriendelijke groet,
het college van burgemeester en wethouders,

T.N. Kramer,
gemeentesecretaris

drs. L.A. de Lange,
burgemeester

Deze brief is digitaal vastgesteld. Hierdoor staat er geen fysieke handtekening in de brief.